

Visie op plan voor bestaande boerenerf in Overijssel

Het project is illustratief en staat model voor de aanleiding van deze prijsvraag. Een kostbare sanering van asbesthoudende daken, een niet meer rendabel traditioneel agrarisch verdienmodel en (veel) lege stallen. Er is voor de volgende generatie geen perspectief en daarom is er geen bedrijfsopvolging.

Het bedrijf is in de huidige tijd niet meer te exploiteren. Opvolging blijft uit, schaalvergroting is mede om deze reden niet opgepakt. De landbouwer staat op het punt te stoppen en de plek te verlaten. Mede gezien de saneringskosten is de kans reeel dat er een gefortuneerde koper een landgoed wil stichten. Een modern retro-landhuis wordt gebouwd en klaar. In de omgeving zijn hiervan reeds voorbeelden te zien. Gevolg zal zijn dat versnippering doorzet, cultuurhistorie en DNA verdwijnt, saamhorigheid en sociale cohesie verdwijnen. In plaats daarvan verschijnen hekken, honden en dubbele garages in beeld en bepalen het landschap.

Het concept heeft als karakteristieke “triggers”:

- Herbestemming van erf EN ommeland; (dus integrale aanpak)
- Een agrarische herbestemming, waarbij de asbestsanering bedrijfsmatig wordt aangepakt (economische drager);
- Een circulaire en duurzame uitvoering;
- Een inbedding van de herbestemming in het sociale, cultuurhistorisch en landschappelijk weefsel (DNA, ecosystemen), met o.a. als gevolg een “win-win” situatie voor eigenaar en buurtschap
- Een concept dat kopieerbaar en verplaatsbaar is naar locaties met vergelijkbare problematiek.

Sociaal, cultuurhistorisch en landschappelijk weefsel

Opzet van het concept is de locatie in haar omgeving te bezien en de levendigheid te behouden. Immers, de sociale cohesie verdwijnt met de komst van Vreemd-volk. De buurt moet samen optrekken en cooperatief de omgeving benutten.

De plek, de plaats en de activiteiten hebben de locatie gevormd en zijn generaties lang in harmonie met de bodem, het landschap en de omgeving in balans geweest. Een kleinschalig familiebedrijf waar ieder zijn rol en verantwoordelijkheid had in een buurt waar noaberschap nog steeds hoog in het vaandel staat. Het buurtschap was een leefgemeenschap met eigen school en verder vrijwel zelfvoorzienend.

In de nabij gelegen rivier was een doorwaadbare plek en (dus) een uitspanning voor schippers aanwezig. Het tolhuis en de paardenhouderij zijn nu nog bij de burens te zien. Het tolhuis staat vlak aan de een oude handelsroute. Een paarden-manage en behoorde tot de familie. Voorheen liep over de locatie een spoorlijn, deze is afgebroken en verwidened..

De aanwezige dekgrond was een van de weinig begaanbare routes langs de van zuid naar noord stromende rivier.

Asbest saneren

Er staan op het erf een aantal schuren waar naast de koeien ook nog mestvee en kalveren werden gehuisvest. Deze activiteiten konden binnen het gezin worden opgevangen. Het nadelige daarbij was dat door het grote en eenzijdige aanbod de prijzen steeds meer door de volgende schakel werden bepaald. Kalveren op contract met een voerrekening waar niemand meer wat van snapt met onder de streep vrijwel geen rendement. Voor de jeugd de reden de bakens te verzetten en uit te zien naar werk buiten de deur.

Koeien, mestvee en kalveren zijn inmiddels weg, de stallen staan leeg maar het asbest is nog aanwezig. Conform wetgeving moet de asbest voor 2024 gesaneerd. Wie zal dat betalen? Als bedrijf zijn er allerlei fiscale voordelen, maar als prive-persoon blijft het bij (marginale) subsidies. De sanering staat bovendien verkoop in de weg, want geen-sanering doorgevoerd drukt de verkoopprijs.

Economische drager

Een agrarische herbestemming ligt in eerste instantie voor de hand. Maar met een oppervlak van 5 hectare eigen grond (en 12 ha gepacht) is dat een te grote uitdaging. Immers: rendementen van reguliere teelten liggen laag. Er is geen verdienmodel met potentie te bedenken.

Een proefbedrijf om nieuwe teelten en markten te ontdekken is een optie. Vooronderzoek heeft uitgewezen dat teelt van insecten c.q. eiwitrijke vleesvervangers en/of circulaire waterteelten sterk in opkomst zijn. Echter ze zijn nog geen common-market. Om de omslag naar korte circulaire ketens te maken is zien en beleven vereist. Hiertoe wordt de realisatie ter plaatse van een proefboerderij voorgesteld. Het proefbedrijf kan gebruik maken van enkele stallen en van het ommeland.

Een proefbedrijf dat kennis gedreven is, op samenwerking gericht en uitstraling in omgeving en buurt heeft zal de leefbaarheid verbeteren. De omgeving kan hier “proeven” aan nieuwe teelten. In samenhang met de plaatselijke supermarkt en consumenten komt verkoop soepel van de grond.

De jeugd kan zich verdiepen en zal overwegen een nieuw bedrijf te starten. De kennis en vaardigheden van WUR-Wageningen als centrum van Food-valley vinden zodoende hun weg naar de praktijk.

Het proefbedrijf wordt gerealiseerd in een omgeving waarbij de voormalige transportroutes (rivier en voormalige spoorlijn) en bijbehorende faciliteiten weer worden blootgelegd. Verdere uitbouw hiervan naar de direct omgeving ligt voor de hand.

De energievoorziening geschiedt o.a. door zonnepanelen op daken en op het maaiveld. Niet in zonnepanelen zoals bekend uit de massale parken zoals te zien in noord Nederland, maar in de vorm van roteerbare kunstwerken. Want de panelen krijgen alleen een functie als er zonlicht is. Op deze wijze wordt energie opgewekt door middel van kunstig geïntegreerde panelen. Daarnaast blijft de bodemvruchtbaarheid gewaarborgd door de niet permanente afscherming van licht. Door gerichte stimulering kan de chemische, fysische en biologische kwaliteit van de bodem weer op een natuurlijk niveau worden gebracht.

ERGO

Iemand die zijn verleden niet kent krijgt geen greep op de toekomst.

Het bedrijf heeft niet voor niets op deze wijze al meer dan een eeuw kunnen functioneren. Door de schaalvergroting en rat-race naar groot, groter grootst heeft het echter de aansluiting verloren.

De enige bron van kennis is ervaring.

Dus door de laatste stand van voedsel productie op kleine schaal te ontdekken kunnen de nieuwe inzichten hun weg naar de praktijk vinden. De agro-ondernemer wordt praktijk en doe-gericht. Deze bottum up aanpak blaast de boerenslimheid weer nieuw leven in.

Ken uw historie, bewaar uw glorie

Dit alles in een concept met cooperatieve samenwerking, herwaardering voor sociaal, cultuurhistorisch en gegenetisch weefsel met inpassing van slimme, mooie en duurzame technieken, een concept dat navolging kan, zal en mag verdienen elders in den lande.